

LAUSUNTO

Helsinki 22.11.2017

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Viite: STM114:00/2017

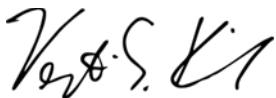
Asia: HALLITUKSEN ESITYS LAEIKSI KUNTIEN JA KUNTAYHTYMIEN ERÄIDEN OIKEUSTOIMIEN VÄLIAIKAISESTA RAJOITTAMISESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA JA ERÄIDEN KUNTA- JA PALVELURAKENNEUUDISTUKSESTA ANNETUSSA LAISSA SÄÄDETTYJEN VELVOITTEIDEN SOVELTAMISESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystoiminnallinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 224 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Ulla Kiuru, ulla.kiuru@soste.fi, 040 744 0888

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

Esityksen sisältö

Lakien voimassaoloa ehdotetaan jatkettavaksi vuodelle, koska sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen ja maakuntauudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2020 eli vuotta myöhemmin kuin muutettavaksi ehdotettavia lakeja säädettyäessä oli ollut tarkoitus.

Ehdotuksen mukaan kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta annettu laki olisi voimassa vuoden 2020 loppuun saakka ja kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annetun lain eräiden velvoitteiden soveltamisesta annettu laki vuoden 2019 loppuun saakka.

Ehtoja sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista koskeville ulkoistussopimuksille sekä merkittäville rakennusinvestoinneille ehdotetaan kiristettäväksi.

Rajoituslain perustelujen mukaan tilanne on muuttunut merkittävällä tavalla siitä, mikä se oli aiemmin annetun lain voimaan tullessa ja myös siitä, minkälainen tilanne oli valmisteltaessa hallituksen esitystä 15/2017. Maakuntien Tilakeskus Oy:n tämän hetkisen arvion mukaan maakuntiin olisi siirtymässä maakunta- ja sote-uudistuksen voimaantulokäytöksen tarkoittamista kuntayhtymistä noin 4,3 miljardin euron omaisuus ja noin 2,9 miljardin euron sitoumukset.

Vaikka sairaanhoitopiirien jo käynnistyneet ja käynnistymässä olevat investoinnit ovat merkittävilta osin seurausta aiempien vuosien korjausvelasta, lain voimassaoloaikana saatujen kokemusten perusteella on kuitenkin ennakoitavissa, että vuosien 2017 – 2019 aikana on vaarana syntyä tilanne, jossa investointeja käynnistetään aiempaa herkemmin. Tämän arvioidaan johtuvan siitä, että hallituksen esityksen 15/2017 perusteella niiden lopullisina maksajina tulisivat olemaan kuntien sijasta maakunnat ja viime kädessä valtio.

Hallituksen esityksen mukaan kunnan tai kuntayhtymän tehdessä sopimuksen yksityisen yrityksen tai yhteisön kanssa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta, olisi sopimuksessa oltava irtisanomislauseke, jos sopimuksen arvo on yli 30 prosenttia kunnan tai kuntayhtymän järjestämistä palveluista olevan sosiaali- ja terveydenhuollon vuotuisista käyttömenoista ja sopimus on voimassa pidempään kuin vuoden 2020 loppuun. Aiemmin tämä raja oli 50 prosenttia ja sopimuskausi 5 vuotta.

Ehdotettu kriteerien muutos perustuu siihen, että voimassa olevan lain mukainen raja mahdollistaa merkittävien palvelukokonaisuuksien ulkoistamisen ilman irtisanomisehtoa, esimerkiksi kunnan koko terveyskeskuksen toiminnan.

Lisäksi ehdotetaan, että kunta tai kuntayhtymä saisi tehdä arvonlisäverottomilta kustannuksiltaan yli 5 miljoonan euron rakennusinvestoinnin sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin vain, jos investointi on sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden turvaamiseksi välttämätön. Periaatetta sovellettaisiin myös sellaiseen vuokra- tai muuna käyttöoikeussopimuksena toteutettavaan investointiin, jonka sopimusehtojen mukaan hanke on rinnastettavissa kunnan tai kuntayhtymän omistukseen tehtävään investointiin. Asia pitäisi myös käsitellä valtioneuvoston raha-asiaivaliokunnassa ennen kuin investoinnille voisi myöntää luvan.

Lausunto

SOSTE kannattaa edellä mainittuja esityksiä. Nykyisen palvelurakenteen betonointi mittavilla ulkoistussopimuksilla tai rakennusinvestoinneilla omalla alueella ei ole tarkoituksenmukaista tai kannatettavaa sote-uudistuksen onnistumisen kannalta. Mikäli kunnat ja alueet eivät ole halukkaita palvelurakennemuutokseen, sosiaali- ja terveydenhuollon alueelliset erot säilyvät ja terveyserojen kaventaminen vaikeutuu.

Eduskunnan käsittelyssä olevan voimaapanolakiesityksen mukaan kuntien omistamat sosiaali- ja terveydenhuollon rakennukset jäävät kuntien omistukseen. Maakunta vuokraa tilat kunnilta kolmen vuoden siirtymäkauden ajaksi eli vuosiksi 2020 – 2022. Viime aikoina on ollut nähtävissä yksityisten terveysyritysten halukkuutta ostaa kuntien kiinteistöjä oman palvelutuotantonsa käyttöön. Myymällä kiinteistöjään kuntien toiveena on kaiketi varmistaa oman alueensa palvelut, mikä ei välttämättä ole maakunnan toimivan palvelurakenteen kannalta optimaalisin ratkaisu.

Esityksen perustelutekstin mukaan sote-uudistuksen valmistelun etenemisen myötä yhä useammat kunnat ja yhteistoiminta-alueet ovat myös hankkineet yksityiseltä palveluntuottajalta lähes kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyvät tehtävät jättäen itselleen joitain julkisen vallan käyttöön liittyviä tehtäviä. Tällaisia niin sanottuja kokonaisulkoistuksia on myös parhaillaan vireillä.

Viimeisin esimerkki mittaluokaltaan Suomen suurimmasta sote-alan ulkoistuksesta on Meri-Lapin keskussairaalan kokonaisulkoistus. Asian taustalla on halu säilyttää alueelliset palvelut murroksen keskellä, mutta myös epävarmuus sote-uudistusta kohtaan.

Kauaskantoisia ratkaisuja tulisi välttää sote-uudistuksen ollessa vielä kesken. Tulevien järjestäjien kädet eivät saa olla sidottu paikallisesti tehtyihin ratkaisuihin, eikä niiden taloutta tai toimintaedellytyksiä tulisi rasittaa epätarkoituksenmukaisesti. Laeilla on osaltaan mahdollista suitsia epäsuotuisaa kehitystä. Sen sijaan perustellut ja tarpeelliset investoinnit pitää voida toteuttaa kokonaisuutena huomioiden.

SOSTE korostaa:

- Sote-uudistuksen tärkein tavoite on turvata palvelujen saatavuus, laatu ja yhdenvertaisuus sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja. Tämä edellyttää uudistukseen sitoutumista ja vahvaa valtion ohjausta.
- Sote-uudistuksen onnistumiseksi SOSTE kannattaa hallituksen esitysten voimassaolon jatkamista ja niihin sisältyvien ehtojen kiristämistä.
- Tulevalla sote-järjestäjällä pitää olla aito mahdollisuus uudelleenorganisoida toimintaansa yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi alueellaan.
- Sote-uudistuksessa on huolehdittava, etteivät alueelliset erot sosiaali- ja terveydenhuollossa kasva liian suuriksi. Kuntien ja kuntayhtymien toimien väliaikaisella rajoittamisella voidaan osaltaan vaikuttaa alueelliseen yhdenvertaisuuteen hillitsemällä epätarkoituksenmukaisia investointeja ja sopimuksia.

- Merkittäviä rakentamispäätöksiä, investointeja, kiinteistöjen myyntejä tai ulkoistamissopimuksia ei tulisi tehdä ennen tarkempaa tietoa tulevasta palvelurakenteen toteutuksesta palvelujen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi ja turhien kustannusten välttämiseksi.
- Väliaikaisiin rajoituksiin on sisällytettävä poikkeuslupamenettelyt, jotta tarpeelliset toimet ja investoinnit voidaan turvata.
- Tulevalla järjestäjällä pitää olla oikeus halutessaan irtisanoa sopimukset yksityisen palveluntuottajan kanssa sekä rakennusten ja toimitilojen vuokra- tai muuta käyttöoikeutta koskevat sopimukset vuoden 2020 aikana ilman, että irtisanomisesta syntyy korvausvelvollisuutta.